

Högskolorna och regionalt tillväxtarbete

En del av Unilinks nationella projekt

UniLink-rapport 2009:6

Unilink har studerat hur medlemshögskolor och universitet deltar i det regionala tillväxtarbetet. Vår slutsats är att ett aktivt förhållningsätt till det regionala tillväxtarbetet lönar sig. Ju större kaka som finns att dela på ju högre blir utfallen för högskolesektorn. Ingen som agerar aktivt blir dock utan. För framtiden blir förmågan att attrahera externa medel allt viktigare för högskolorna.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 BAKGRUND	1
1.1 UNILINKS NATIONELLA PROJEKT	1
1.2 REGIONALT TILLVÄXTARBETE	2
1.3 REGIONALA UTVECKLINGSPROGRAM	3
1.4 REGIONALA TILLVÄXTPROGRAM	3
1.5 EU:S STRUKTURFONDER	4
1.6 REGIONALA PARTNERSKAP	4
1.7 HÖGSKOLORS ROLL I REGIONALA TILLVÄXTPROGRAM	6
1.8 FINANSIERING AV TILLVÄXTARBETET	8
2 FRÅGESTÄLLNING	10
3 METOD	11
4 RESULTATREDOVISNING	11
4.1 DELTAGANDE I PROGRAMARBETE	12
4.2 FORTLÖPANDE ARBETE I STYRPROCESSER	12
4.3 MEDVERKAN I GENOMFÖRANDE – PROJEKTARBETE	12
4.4 MEDVERKAN VID UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING	14
4.5 REGIONENS MEDVERKAN I HÖGSKOLANS STYRELSEARBETE	14
4.6 ÖVRIGT REGIONALT STÖD	14
5 DISKUSSION OCH ANALYS	14
6 SLUTSATSER	16

1 Bakgrund

1.1 Unilinks nationella projekt

I universitetens och högskolornas regleringsbrev för 2008 stadgas, att universitet och högskolor utifrån lärosätets särskilda ansvars- och kompetensområden bör bidra till genomförandet av den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007-2013 och dess prioriteringar. Lärosätena ska samverka med den aktör som har det regionala utvecklingsansvaret i länet. Av redovisningen ska kortfattat framgå på vilket sätt lärosätet bidragit till genomförandet av strategin.

Sedan 2006 driver föreningen Unilink ett nationellt projekt med syfte att stimulera utvecklingen av ett lokalt tillgängligt, nationellt samordnat innovationssystem där universitet/högskolor samverkar med företag. Genom att öka möjligheterna till samarbeten "underifrån" och utgående från det lokala sammanhanget ska kapaciteten, effektiviteten och kvaliteten i det nationella högskoleanknutna innovations-samverkanssystemet öka.

Projektet genomförs genom

- En strategisk process med mål att bidra till förstärkning av högskolornas roll lokalt, att synliggöra högskolornas samverkan nationellt och att öka kontaktnätet med andra aktörer.
- En lärprocess med mål att stimulera lärande inom samverkan och innovationsstöd
- En operativt stödjande process med mål att medverka till att framgångsrika arbetsätt och gemensamma verktyg utvecklas och sprids.

I Unilinks nationella projekt ingår som ett delprojekt en studie av hur högskolorna hanterar uppgiften att bidra till genomförandet av den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning och hur detta arbete kan utvecklas. Eftersom detta arbete inte finansieras av staten, studerar vi också hur lärosätena finansierar detta arbete.

Syftet med inventeringen är att med bättre förutsättningar för samverkan få ett effektivare utnyttjande av utvecklingsresurser. Vi kan ägna större andel av tid, pengar och energi till utvecklingsarbete och minska andelen resurser för administration av arbetet.

Uppdraget att driva detta delprojekt gick till Högskolan Dalarna genom Bengt Lindström, samverkansansvarig på Dalacampus, högskolans organ för samverkan med omgivande samhälle, och Christina Haggren, processledare på Dalacampus Näringsliv.

1.2 Regionalt tillväxtarbete

Det regionala tillväxtarbetet i Sverige regleras av Förordning (2007:713) om regionalt tillväxtarbete.

Med regionalt tillväxtarbete avses insatser för att skapa hållbar regional tillväxt och utveckling.

Det består bl a av att regionala utvecklingsprogram (RUP) utarbetas och genomförs.

Inom ramen för tillväxtarbete kan regionala tillväxtprogram (RTP) utarbetas.

Det regionala tillväxtarbetet i Sverige¹ är summan av ett antal program och insatser på olika nivåer. Alla syftar ytterst till att bidra till ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling i alla svenska regioner.

Vägledande för den regionala tillväxtpolitiken är den **Nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007-2013** som regeringen presenterade 2006. Fyra nationella prioriteringar ska genomsyra allt regionalt tillväxtarbete:

- Innovation och förnyelse
- Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud
- Tillgänglighet
- Strategiskt gränsöverskridande samarbete.

Inom Innovation och förnyelse lägger regeringen särskild vikt vid Innovativa miljöer, exempelvis kluster, och ännu bättre klimat för entreprenörskap. Siktet ska gärna vara internationellt och bygga

¹ NUTEK 077-2007 Regioner i arbete för ökad tillväxt 2007

på specialisering. Specifikt pekar man ut miljö, energi- och klimatutmaningarna som tänkbara hävstänger för svensk industri.

Rätt utbildning och livslångt lärande är lika viktigt som hög utbildning, påpekar regeringen under Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud. Fler måste jobba mer, och längre upp i åren, för att färre ska kunna försörja fler.

Med ökad tillgänglighet inom landet - och till och från utlandet - avser man den vidgning av lokala arbetsmarknads-, service- och utbildningsregioner som brukar kallas för regionförstoring. Men också att ett utvecklat informationssamhälle kan kompensera för långa avstånd.

1.3 Regionala utvecklingsprogram

De strategiska programmen på länsnivå kallas för regionala utvecklingsprogram, RUP. De ska fungera som ett paraply för infrastrukturplaner, miljöstrategier och andra utvecklingsarbeten inom länen och visa vilka områden och åtgärder man gemensamt anser är viktigast för tillväxten, sysselsättningen och balansen inom regionen.

1.4 Regionala tillväxtprogram

De regionala tillväxtprogrammen, RTP, är operativa delprogram inom utvecklingsprogrammen och har mer karaktären av en pågående arbetsprocess. Utifrån näringslivets behov formulerar de regionens prioriteringar och insatser mer i detalj, hur de ska finansieras och genomföras. Även andra beteckningar används för dessa program, som exempel Handlingsprogram för näringslivsutveckling.

De regionala tillväxtprogrammen är instrumenten för att - i nära dialog med näringslivet - samordna alla de insatser som bildar en regions gemensamma tillväxtarbete. Det gäller i synnerhet sektorövergripande ansträngningar i syfte att utveckla lokala hållbara arbetsmarknadsregioner, insatser där många parter är engagerade.

Den bärande tanken är att befintliga projektmedel och resurser inom ordinarie verksamhet, såväl statliga som andra, ska användas effektivare. Alltså mer företagsnytta för samma pengar.

Utvecklingen av tillväxtarbetet mäts vanligen genom sysselsättningsutveckling, produktivitetsutveckling, omsättningsutveckling, lönesummans utveckling, utveckling av förädlingsvärde, studenterna anställningsbarhet eller antalet registrerade patent.

1.5 EU:s strukturfonder

Själva arbetsformen program lanserades på allvar 1995 genom **EU:s strukturfonder**, de främsta instrumenten inom politiken för ekonomisk och social sammanhållning inom EU. Fonderna omfattar en dryg tredjedel av EU:s budget. För den nya programperioden 2007- 2013 är cirka 15 miljarder kronor vikta för Sverige.

Hälften av pengarna, 7,4 miljarder ur Europeiska regionala utvecklingsfonden, ska fördelas i åtta regionala strukturfondsprogram som vardera spänner över flera län och tillsammans täcker hela Sverige. Programmen syftar till att öka konkurrenskraft och sysselsättning samt att främja samarbete och sektorssamordning på flerlänsnivå. Nutek har som förvaltande myndighet inrättat åtta nya lokalkontor för ändamålet - i de tre storstäderna och i Luleå, Östersund, Gävle, Örebro och Jönköping.

1.6 Regionala partnerskap

Ansvaret för att leda och koordinera programarbetet ligger på länsstyrelsen (i sex län) eller det kommunala samverkansorganet (i 13 län). I Västra Götaland och Skåne har regionens självstyrelseorgan huvudansvaret. Till sin hjälp har den programansvariga organisationen ett partnerskap av aktörer som aktivt arbetar med hållbar tillväxt inom regionen, exempelvis kommuner, länsstyrelse, företagargorganisationer, fackliga organisationer och regionala resurscentra. Andra viktiga deltagare är ALMI, universitet och högskolor och andra nationella myndigheter.

Partnerskap etablerades som begrepp i den svenska regionalpolitiken genom den regionalpolitiska propositionen våren 1998.² I propositionen står att det nya arbetssättet förväntas ge bättre samverkan och helhetssyn mellan de olika organ som arbetar med tillväxt- och sysselsättningsfrämjande åtgärder och därmed öka samordningen av resurser för regional utveckling.

I utredningen "Svenska partnerskap – en översikt" står att samverkansgrupperna i RTP-sammanhang ofta är en del i en samverkansstruktur med klara hierarkiska inslag. Ofta sorteras det bland parterna och det bildas olika kretsar där den yttre kretsen utgör det stora partnerskapet och den inre kretsen är det lilla partnerskapet som utgörs av parter som förfogar över egna

² Regional tillväxt för arbete och välfärd, Prop. 1997/98:62

styrmedel.³ Det förekommer också att partnerskapet för strukturfonderna anlitas i frågor relaterade till tillväxtprogrammet.

Förutom samverkansformerna stort och litet partnerskap finns det också arbetsgrupper, i tre län referensgrupper och i fem län andra former såsom beredningsgrupp, samsynsgrupp, funktionella partnerskap och politiskt beredningsorgan. Länen har alltså valt olika lösningar för organisation av sitt samverkansarbete,

NUTEK har beskrivit länens samverkansarbete genom fallstudier i tre län. Fallstudierna ger beskrivningar av hur län kan organisera samverkansarbetet. Beskrivningarna ger ögonblicksbilder av det processorienterade arbetssättet som präglar de regionala tillväxtprogrammen och visar den regionala differentieringen ifråga om hur arbetet har organiserats, vilka former för samverkan som finns och hur dessa används, vad respektive benämning på samverkan innebär samt att länen befinner sig i olika faser i sitt arbete med tillväxtprogrammen. Med faser avses de olika delarna i programarbetet såsom analys, programformulering, programgenomförande samt uppföljning och utvärdering.

Vanligast är att ett kommunalt samverkansorgan ansvarar för genomförandet, vilket innebär att det också finns en politisk församling att ta hänsyn till i programarbetet. Relationen mellan ett representativt partnerskap och den representativa politiska församlingen berörs i respektive beskrivning

Etablerandet av partnerskap som arbetsform för den regionala utvecklingspolitiken motiveras av att sektoriseringen inom området lett till oönskade effekter såsom resursslöseri och otydlighet i ansvarsförhållande. För att möjliggöra helhetsperspektiv inom näringslivsutvecklingen i länen skapades riktlinjer för arbetet med regionala tillväxtprogram med syfte att samla samtliga aktörer i länen som arbetar med hållbar tillväxt.

Den viktigaste faktorn bakom val av organisation är att säkerställa bred förankring hos aktuella aktörer, säkerställa effektivitet i arbetet samt säkerställa näringslivets delaktighet i tillväxtarbetet. En grundläggande tanke bakom partnerskap som samverkansform är att möjliggöra samordning av resurser, det vill säga samfinansiering av insatser.

³ Svenska partnerskap – en översikt, SOU 2006:4

1.7 Högskolors roll i regionala tillväxtprogram

Högskolor och universitet är efter NUTEK de myndigheter som ansågs mest aktiva i de regionala tillväxtprogrammen under 2007. 90 % av lärosäten uppgav att de medverkade i genomförandet. Myndigheterna har olika förutsättningar att medverka dels beroende på inom vilket politikområde de befinner sig och dels beroende på vilken typ av uppdrag de har. Från att ha en kunskapsroll till att vara delaktig i genomförandet av tillväxtarbetet. Ansvaret att hitta denna roll är tudelat. Myndigheter behöver identifiera sina roller i tillväxtarbetet men den utvecklingsansvariga organisationen har också till uppgift att definiera vad myndigheten kan bidra med.

Högskolans roll i tillväxtarbetet är att utbilda ledare och medarbetare som behöver kvalificerad kompetens inom olika ämnesområden, fortbilda medarbetare som vill förnya och fördjupa sin kompetens och genom forskning utveckla ny kunskap som kan komma till nytta i utvecklingen av arbetsplatsernas konkurrenskraft. Arbetet skall ske i samverkan med omgivande samhället. Det kan handla om tillgång till spetskompetens, hjälp med utvärdering, strategisk kompetens, utveckling av nya utbildningar mm.

Samspelet mellan högskolor, forskningsinstitut och lokala/regionala företag är betydelsefullt för utveckling av ny kommersiellt användbar kunskap. Multinationella företag har ofta en roll som är lik högskolornas och är både producent och konsument av ny kunskap i en region. Samverkan kring utbildningsprogram, forskning, inkubatorer, finansiering är inslag som kan stärka dessa processer.

En diversifierad ekonomi och en stor lokal marknad förbättrar förutsättningarna att använda och tillämpa ny kunskap regionalt. Styrkeområden inom utbildning och forskning är väsentliga faktorer liksom förekomst av en policy som vågar prioritera forskning. Förmågan att skapa icke-akademisk ny kunskap ska inte förringas.

Utbildning

Exempel på olika samverkansprocesser i skärningen mellan högre utbildning och näringsliv är

- Näringslivets aktiva medverkan i grundutbildning
- Privat finansiering av utbildningsprogram
- Gemensamma post-doktorandprojekt
- Deltagande i utbildningskommittéer
- Yrkesutbildning

- Praktik och trainees

Forskning

Som exempel i skärningen mellan forskning och näringsliv kan följande processer identifieras:

- Gemensamma forskningscenter
- Företagsdoktorander
- Långsiktigt forskningssamarbete
- Samverkan kring forskningens inriktning
- Kontraktsforskning

Forskning kring universitetsforskningens betydelse är svår, sambanden är komplexa.

– Det är lätt att mäta hur mycket ett företag växer, men det är oerhört svårt att säga om en liten del av Volvo skapar tillväxt utifrån en innovation som någon på Chalmers gjort.

Bilden av universitetsforskningens effekter på tillväxten är långtifrån entydig. Till exempel ger tre studier tre olika förklaringar. Enligt en ny doktorsavhandling saknas belegg för att akademisk forskning påverkar den ekonomiska utvecklingen. Urban Gåsjö har inte funnit några mätbara effekter av universitetsforskningen. Istället är det den forskning och utveckling som sker i företagen som ger resultat i form av tillväxt. Däremot har han funnit att högutbildad arbetskraft har en tydlig påverkan på tillväxten.

Lars- Bager-Sjögren, ITPS, har funnit att det är de personer som utbildas till forskare som ger utväxling i tillväxt genom att de går över till näringslivet. Mest värdefull är helheten av forskarens kompetens, den analytiska förmågan och förmåga att lära av den övriga världens forskningsresultat som följer av utbildningen till toppforskare.

Den forskning som ger högkvalitativ grundutbildning där kompetenta människor utbildas för att arbeta inom näringslivet bidrar också till tillväxten, säger Bager-Sjögren.

En brist i den forskning om tillväxt som finns är den tydliga teknikfixeringen. Ett annat delprojekt i Unilinks nationella projekt har studerat humanioras och samhällsvetenskapens roll i tillväxtarbetet, varför vi avstår från att kommentera den frågan här.

1.8 Finansiering av tillväxtarbetet

I uppföljningen av länens tillväxtarbete⁴ framgår det tydligt att länen har olika arbetsformer och upplägg på arbetet med tillväxtprogrammen samt att det är flera faktorer som påverkar redovisningen av finansieringen. Det har inte bedömts möjligt att samla in relevant information och redovisa detta. Det beror på en rad olika faktorer såsom att:

Varje län bedömer själva vilka insatser som ska prioriteras och vilka finansiärer som bör ingå i arbetet och senare i redovisningen

Val av uppföljningsmetoder skiljer sig åt mellan länen

Vissa län har valt en bred ansats som innefattar samtliga uppföljningsområden medan andra valt att ha ett något smalare regionalt tillväxtprogram.

Det saknas tydliga riktlinjer över gränsdragningar, det är svårt att besvara vad som kan falla in under tillväxtprogrammen, tillväxtbegreppet upplevs inte entydigt, svårigheten med gränsdragningen i storstadsregioner är aspekter som lyfts fram.

För 2007 uppgick den totala finansieringen inom ramen för länens regionala tillväxtprogram till 14,8 miljarder kronor. Det är en minskning jämfört med 2006 då den totalt finansieringen var 26,1 miljarder kronor. Flera orsaker ligger bakom minskningen: Endast mer näringslivsinriktade insatser redovisas, flera län har utelämnat finansiering från Vägverket och Banverket, 2007 var ett mellanår för strukturfonderna

De nationella prioriteringarnas insatsområden:

Innovativa miljöer	23%	
Entreprenörskap	23%	
Kompetensförsörjning	12%	
Ökat arbetskraftsutbud	5%	
Regionförstoring	35%	
Ett utvecklat informationssamhälle	1%	
Strategiskt gränsöverskridande samarbete	1%	(igång först kring årsskiftet 2007/2008)

Per aktörsgrupp

Stat	44%
------	-----

⁴ NUTEK 2007 Samverkan för tillväxt

Privat	27%
Landsting/KSO/RSO	16%
EU	5%
Kommun	3%
Övrigt	5%

Statens finansiering kommer främst från nationella myndigheter samt från Arbetsförmedlingen, Länsstyrelsen (merparten genom 33:1 anslaget), regionala självstyrelseorgan (RSO) och kommunala samverkansorgan (KSO). Universitet och högskolor står för 3 procent av den statliga medfinansieringen av tillväxtprogrammen. Övrig statlig finansiering kommer från Vägverket, KY-myndigheten, Nutek, Banverket, Vinnova, Statens energimyndighet, Naturvårdsverket, Luftfartsstyrelsen, Näringsdepartementet, ALMI m fl.

För att få ett mer likvärdigt innehåll i respektive läns redovisning görs nedan en "netto-redovisning" av länens finansiering. De insatser som räknas in är finansierade via anslag 33:1 Allmänna regionalpolitiska åtgärder och EU:s regionala och sociala strukturfond. Tabellen belyser tydligt länens olika ekonomiska förutsättningar för det regionala tillväxtarbetet.

Tabell 1 Finansieringen (netto) av tillväxtprogrammen 2007 per län

Län	Totalt milj. kr
Blekinge	110
Dalarna	303
Gotland	29
Gävleborg	299
Halmstad	22
Jämtland	636
Jönköping	84
Kalmar	309
Kronoberg	36
Norrbottn	627
Skåne	70
Stockholm	27
Södermanland	48
Uppsala	176
Värmland	325
Västerbotten	327
Västernorrland	325
Västmanland	171
Västra Götaland	240
Örebro	127
Östergötland	105
Totalt	4 397

2 Frågeställning

Högskolor och mindre universitet har stort intresse av att spela en större roll i lokalt/regionalt utvecklingsarbete och bör därför ha större intresse att delta i tillväxtarbetet. Man vill dels uppfylla av regeringen och högskolestyrelsen fastställda mål, dels få tillgång till ekonomiska resurser för sitt arbete.

Med den av regeringen nyligen framlagda forskningspropositionen som ställer krav på extern medverkan i finansiering av forskningsarbete ökar också förutsättningarna för statligt stöd.

Rapporten vill visa hur Unilinks medlemshögskolor arbetar för att ta del i olika delar av processen.

3 Metod

Den ursprungliga avsikten var att genom en skriftlig enkät till medlemmarna i Unilink få underlag till ett 2-dagars seminarium i Dalarna hösten 2007, vars diskussioner skulle sammanfattas till en rapport för spridning till medlemmarna.

På grund av tidsbrist blev datum för seminariet framflyttat till våren 2008. För att sedan skjutas upp ytterligare en gång till oktober 2008. På grund av litet deltagarantal beslöt vi i anslutning till Framtidsworkshopen i september att ställa in seminariet för att istället genom enkät och intervjuer ta fram underlag till en rapport.

I enkäten ställdes frågor om lärosätes deltagande i det regionala tillväxtarbetet och den offentliga debatten. Tar man egna initiativ, skapar man förutsättningar, driver man egna utvecklingsprojekt, i så fall gör man det tillsammans med andra aktörer? Utvärderar man effekterna av egna och andras utvecklingsprojekt? Är regionen representerad i högskolestyrelsen? Är Högskoleledningen representerad i styrningen av det regionala tillväxtarbetet? Vem deltar i arbetet – prefekter och motsvarande, samverkanspersonal, lärare/forskare och/eller studenter? Hur är fördelningen mellan utbildning och forskning?

Vi ställde också frågor kring hur mycket tid och pengar högskolan satsar av det egna anslaget och hur mycket andra offentliga medel som satsas på högskolans medverkan. Hur mycket satsar det regionala näringslivet?

Efter att medlemmarna fått tillfälle att komplettera och ge synpunkter på rapporten, presenterades den vid Unilinks Work in Progress- seminarium 20-21 nov. Där erbjöds ytterligare möjlighet till synpunkter och kompletteringar innan rapporten slutfördes i december 2009.

I mitten av oktober hade 9 högskolor besvarat enkäten. De 6 av dessa som angett sig vara mest aktiva i RTP-arbetet intervjuades sedan av Bengt Lindström och Christina Haggren. Därutöver har vi sökt skriftlig information, där bland annat NUTEK, ITPS, Vinnova och KK-stiftelsen har gett ut ett antal skrifter som behandlar högskolornas roll i tillväxtarbetet. Också på Internet har vi funnit bidrag till vår studie.

4 Resultatredovisning

Enkätsvaren, intervjuerna och litteraturstudien har gett oss följande bild av högskolornas bidrag i det regionala tillväxtarbetet:

4.1 Deltagande i programarbete

I arbetet med analys och programskrivning för tillväxtarbetet skapas förutsättningarna för det fortsatta arbetet genom att målsättningar och kriterier fastställs. Det är här det finns möjlighet att påverka! Dessutom skapas relationer mellan medverkande aktörer, förtroende och tillit byggs upp i samband med att erfarenheter utbyts, nya kontakter utvecklas och stärks.

Fler av högskolorna deltar mycket aktivt i förplaneringen. Gotland, Dalarna, Mälardalen Skövde, Mittuniversitetet har alla uppgett sig ha en hög aktivitet i arbetet. Man ingår i det regionala partnerskapet eller deltar som observatör.

Kristianstad och Blekinge uppger sig inte vara aktiva i det här skedet.

Flera av högskolorna rapporterar att de inte inbjudits att vara lika aktiva i den senaste versionen av tillväxtprogrammet.

4.2 Fortlöpande arbete i styrprocesser

Det fortlöpande arbetet styrs av program som utarbetats i partnerskap. Nu skall resurserna omvandlas till konkreta projekt som gör det möjligt att nå de mål som uttalats i programmen, så att förutsättningarna ökar att regionens konkurrenskraft stärks och därmed Sveriges konkurrenskraft. Tillväxtprogrammen uttalar att det är näringslivets behov som skall ligga till grund för åtgärder. Näringslivet har ett uttalat behov av en kostnadseffektiv offentlig sektor som ger goda förutsättningar att producera varor och tjänster av rätt kvalitet. Satsningar inom hela yrkeslivet bidrar därför i tillväxtarbetet.

Högskolorna deltar i partnerskap, beredningsgrupper, referensgrupper och andra arbetsgrupper av olika slag. Där ledningen uttalat ett stort intresse för samverkan med omgivande samhället är arbetet mest aktivt.

Gotland, Skövde, Dalarna, Borås och Mittuniversitetet är i hög grad aktiva, medan Kristianstad, Halmstad, Blekinge och Mälardalen inte deltar alls eller i mycket liten grad.

4.3 Medverkan i genomförande – projektarbete

Nästan alla högskolor driver eller deltar i utvecklingsprojekt.

Att driva projekt som **huvudman** innebär ansvar för projektledning och administration gentemot region och NUTEK, vilket kräver stora arbetsinsatser.

Högskolorna ser därför gärna att andra aktörer driver projekten med högskolorna som **partner**. Det innebär en avlastning i administrationen men kräver fortfarande egna insatser i form av medfinansiering.

Genom att delta i utvecklingsprojekt som **leverantör av tjänster** till projektet ges möjlighet att medverka på marknadsmässiga villkor men det innebär å andra sidan att man inte kan delta i förplanering och inte är garanterad att tilldelas uppdraget på grund av krav på huvudmannen att tillämpa LOU. Under vissa förutsättningar kan undantag i LOU tillämpas vid forsknings- och utvecklingsarbete av den typ som är aktuell i tillväxtarbetet.

Högskolorna kan också ha intresse av att medverka i utvecklingsprojekt som **deltagare** utan finansiering från projektet.

Gotland, Skövde, Dalarna, Mälardalen, Mittuniversitetet, Södertörn och Halmstad driver egna utvecklingsprojekt aktivt, medan Kristianstad och Blekinge inte gör det.

Det är samma högskolor som driver projekt i samverkan med andra aktörer.

Inte någon av högskolorna ser **prefekterna** som aktiva deltagare, det handlar mer om att stimulera medarbetare att söka medel och att uppmärksamma dem på möjligheten att få denna typ av medel.

Samverkanspersonal är aktiva i Mälardalen, Mittuniversitetet, Dalarna, Borås, Skövde, Södertörn och Halmstad men inte på Gotland, i Blekinge och Kristianstad. Deras uppgift är att informera om möjligheter i samband med möten med intern personal, att koordinera ansökningar och leda projekt.

Lärare/forskare är mycket aktiva på Gotland, i Mälardalen och Dalarna, ganska aktiva vid Mittuniversitetet, i Halmstad, Borås och Skövde, lite i Kristianstad och inte alls i Blekinge.

Studenter deltar i det regionala tillväxtarbetet på Gotland och i Dalarna och Skövde, mindre vid Mittuniversitetet och Halmstad, Borås och Mälardalen. Inte alls i Blekinge och Kristianstad. När studenterna fått tillfälle att medverka i tillväxtprojekt, har resultatet ofta blivit bra. så har t ex Svenskt Näringslivs samverkansranking 2008 utsett medie- och kommunikationsvetenskap vid Mittuniversitetet till den institution som är bäst i Sverige på att samverka.

Dagens studenter är ofta framtidens chefer och föreläsare!

4.4 Medverkan vid uppföljning och utvärdering

Mälardalen är den högskola som är mest aktiv i arbetet med uppföljning och utvärdering. Där drivs följeforskning på flera projekt och en forskargrupp finns som beforskar RTP-arbetet under ledning av professor Anders Lundström.

Gotland, Halmstad, Borås, Mittuniversitetet, Skövde och Dalarna deltar också i arbetet med utvärdering av egna och andras utvecklingsprojekt, Blekinge i liten utsträckning och Kristianstad inte alls. Borås skulle gärna vara mer involverad i utvärderingar, men försök har hittills stupat på att kommunala och regionala aktörer funnit prislappen för hög.

4.5 Regionens medverkan i högskolans styrelsearbete

Högskolorna har möjlighet att föreslå ledamöter i högskolestyrelsen, som sedan utses av regeringen. Att knyta till sig beslutsfattare från den regionala organisationen i högskolans styrelsearbete är ett bra sätt att öka förståelsen för högskolans speciella förutsättningar och villkor. Också här ger kontinuerliga kontakter möjligheter att bygga upp förtroende och tillit mellan parterna. Gotland, Dalarna och Mälardalen har representation från regionen i högskolestyrelsen, liksom Borås och Mittuniversitetet samt Södertörn.

4.6 Övrigt regionalt stöd

Förutom finansiering från EU:s strukturfonder och regionala utvecklingsmedel stöds högskolornas verksamhet ekonomiskt av regioner och kommuner genom stöd till professurer och doktorander, utveckling av laboratorier och verksamheter utanför tillväxtprocessen.

Högskolor som har eller har haft den typen av stöd är Mittuniversitetet, Mälardalen, Blekinge och Dalarna.

5 Diskussion och analys

Strategiskt nätverksbyggande anser de flesta universitetet och högskolorna är viktigt och att dess betydelse har ökat under de senaste åren. För de mindre eller "unga" högskolorna är det regionala nätverket särskilt viktigt, dels för lärosätets förankring i samhället men också för att regionen utgör en viktig potentiell finansieringskälla. Decentraliseringen av regionalpolitiken och delar av näringspolitiken har ökat tillgången på utvecklingsmedel på regional nivå. Särskilt tydligt har detta blivit i de delar av landet som omfattats av EU:s strukturfonder. I Nutek:s uppföljningsrapporter pekas universitet och högskolor ut som den statliga myndighet med nationellt uppdrag som i störst

utsträckning av alla deltar i genomförandet av de regionala tillväxtprogrammen. Vår frågeställning har varit: Är den bilden riktig och gäller den för alla högskolor? Ger ett aktivt deltagande i det regionala tillväxtarbetet utdelning i form av stöd till högskolornas verksamhet och utveckling?

Enkät och intervjuer har visat att flertalet av högskolorna deltar aktivt i det regionala tillväxtarbetet. Undantagen är Kristianstad och i viss mån Blekinge. Det framgår också tydligt att i de län där det funnits god tillgång på regionala tillväxtmedel och framförallt strukturfondsmedel har högskolorna engagerat sig brett i arbetet på många nivåer. I programskrivning, i styr- och ledningsgrupper, som projektägare, som deltagare i projekt och också ofta i andra former av samarbete med regionalt stöd.

Stor utdelning mätt i termer av finansiellt stöd har Mittuniversitet, Högskolan Dalarna, Mälardalen och Högskolan på Gotland haft. Samtliga belägna i län som har haft goda möjligheter till strukturfondsmedel. Mer förvånande är att Blekinge Tekniska Högskola i enkät och intervju inte sagt sig vara särskilt engagerad i tillväxtarbetet. Omvärldens bild av BTH har annars varit den omvända, en regionalt starkt förankrad och aktiv högskola. Förklaringen är att BTH medvetet prioriterat ner den regionala aspekten av samverkansarbetet för att i stället satsa på nationell finansiering inom smalare spetsområden. BTH har också nyligen tilldelats KK-miljö medel.

Aktiva i det regionala tillväxtarbetet är också högskolorna i Borås, Skövde och Halmstad. Vårt intryck är att detta arbete har intensifierats under de senaste åren och också resulterat i ett ökat regionalt och lokalt stöd till projekt drivna av högskolan. En förklaring till det ökade engagemanget kan vara att tillväxtarbetet i aktuella län nu drivs av regionförbund där kopplingen till den regionala och kommunala politiken blir tydligare. Att det regionala stödet i finansiella termer blir mindre för dessa högskolor kan troligen direkt förklaras med att den totala tillgången till utvecklingsmedel är mindre i den delen av landet.

Det är också tydligt att högskolornas ledning i allt högre utsträckning deltar i nätverksbyggandet. Rektor eller annan person från ledningen deltar i flertalet fall i strategiska diskussioner med regionala och kommunala beslutsfattare. Detta sker i olika former, ibland genom deltagande i formella organ men oftare i återkommande särskilt arrangerade möten mellan högskolan och företrädare för region och/eller kommuner. Några högskolor har stark representation av regionala beslutsfattare i högskolestyrelsen. Få rektorer tycks dock ha prioriterat detta sätt att förankra högskolan i regionen.

Kristianstad är den högskola som engagerat sig minst i det regionala tillväxtarbetet. Lärosätet finns i ett län som har mycket små regionala tillväxtmedel. Det har därför inte varit en prioriterad fråga att få någon del av denna lilla kaka. Andra finansieringskällor har varit intressantare att förhålla sig

strategiskt emot. Högskolan verkar också i en region med flera betydligt större akademiska lärosäten som naturligt tilldrar sig det största intresset på regional nivå.

6 Slutsatser

Slutsatsen av studien är enkel: Ett aktivt förhållningssätt till det regionala tillväxtarbetet lönar sig. Ju större kaka som finns att dela på ju högre blir utfallet för högskolesektorn. Ingen som agerar aktivt blir dock utan. För framtiden blir förmågan att attrahera externa medel allt viktigare för högskolorna. Forskningsmedel från staten kommer att fördelas efter ett system där just den förmågan blir en viktig faktor vid beräkningen av den enskilda högskolans anslag.

Studien av lärosätenas medverkan i det regionala tillväxtarbetet har bidragit till målen för det nationella projektet på följande sätt:

- Den strategiska processen har stärkts genom att högskolornas roll lokalt har satts i fokus, högskolornas samverkan nationellt har synliggjorts och kontaktnätet med andra aktörer, främst de regionala programansvariga organisationerna som länsstyrelser, kommunala samverkansorgan eller regionens självstyrelseorgan har utvecklats
- Lärprocessen har förts framåt genom att vikten av kompetens inom regionalt utvecklingsarbete har synliggjorts. Tillväxtarbetet är i sig en lärprocess för alla deltagande aktörer
- Den operativt stödjande processen har stärkts genom att framgångsrika arbetssätt och gemensamma verktyg har utvecklats och spridits.

Vid Work-in-Progress-seminariets avslutning föreslog moderatorn Clas Wahlbin en fortsatt studie av högskolan i regionen, ett förslag som nu blir föremål för diskussion inom UniLink.

Högskolorna i Blekinge, Borås, Dalarna, Gotland, Halmstad, Kristianstad, Mälardalen, Skövde samt Mittuniversitetet har deltagit i studien.

Falun 2008-12-19

Bengt Lindström

Christina Haggren